

melyek funkcióját a régészeti kutatás még nem tudta tisztázni, és amelyeket a Hernád völgyében nagy mennyiségben Garadna, Elkerülő út, 1. lelőhelyről és Hernádvécse, Nagy-rét, 5. és 7. lelőhelyekről ismerünk.

A császárkori germán település ÉK–DNy-i irányú kiterjedését a vezeték árkaiban egyértelműen meg tudtuk határozni, ugyanakkor a lelőhely pontos nagyságát a környező területek növényzeti fedettsége miatt nem lehetett megállapítani. Valószínűleg egy kisebb, É–D-i irányú kiemelkedésen és annak környezetében helyezkedik el, melyet a Bársonyos-patak mesterséges medre kettévág. Feltételezhető nagysága: 300×150 m.

Sárvár pusztája (KÖH 75707): A település É-i szélén fekvő, ismert lelőhely D-i részén, az Ady E. utca 12. számmal szemközt, egy É–D-i irányú bekötés mindkét falában bronzkori gödör metszetét dokumentáltuk. Az Ady E. utca nyugatabbi részén nem nyílt lehetőség a megfigyelés folytatására, így további objektumok nem kerültek elő.

Terpesz kelet (KÖH 78439): A Novajdrány és Méra közigazgatási határán, a Bársonyos-patak mesterséges medrének két partján fekvő lelőhelyen, 2011 decemberében, Miskolci Melinda végzett próbafeltárást, melynek során meghatározta a lelőhely ÉK–DNy-i kiterjedését a tervezett szennyvízvezeték árkaának nyomvonalában. A megelőző feltárással 2012. szeptember 13–28-ig került sor. A megnyitott 185 m hosszú szelvény átlagos szélessége 150 cm volt. A régészeti jelenségek (S1–S45) változó mélységből, 60–200 cm-ről kerültek elő. Az objektumok többsége egy késő bronzkori településhez köthető, előkerültek azonban középső neolitikus (tiszadobi csoport) és császárkori germán települések (a 4. század végétől), valamint középső rézkori leletek is. A bronzkori jelenségek közül kiemelkedik két *in situ* edény, melyeket kb. 60 cm mélységben, a föld által összenyomottan találtunk.

A nagy mennyiségű leletet tartalmazó bronzkori kultúrréteg alatt rézkori kultúrrétegre bukkantunk, melyből a bodrogkeresztúri kultúrához köthető edények töredékei kerültek napvilágra. A rézkori réteg alatt, a sárga altalajban jelentkeztek a neolitikus gödörök. A feltárással egy *Spondylus* mellékletes, középső neolitikus temetkezés részletét is megtaláltuk.

A lelőhely kiterjedését csak a patak DK-i oldalán tudtuk vizsgálni, ahol azt legalább 260×200 m nagyságúnak határoztuk meg.

CSENGERI PIROSKA

170. Nyim, Kási-pusztája (KÖH 84061) (Somogy megye) Kö

2012. október 13-án, a falutól DNy-ra, a Nyimi-patak É-i oldalán, a domb fennsíkszerű tetejének szélén, kb. 20–30×30 m nagyságú, törmelékes foltot találtam hétvégi kirándulás során, a középkori Kás falu templomának helyét.

K. NÉMETH ANDRÁS

171. Nyírbátor, Nyírjes-dűlő (KÖH 84347)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő, LT?

2012. október 8-án régészeti helyszínelést végeztünk Nyírbátor D-i határában, a Nyírjes-dűlőben található, egykori Új-Barázda Tsz területén. Nyírbátor Város Önkormányzata által megrendelt településrendezési terv keretében egy nagyobb kiterjedésű területet vizsgáltunk meg.

Az É–D tengelyű, téglalap alakú terület az Új-Barázda Tsz szeszfőzdéjétől DNy–Ny-ra, a Nyírbátor–Piricse közti műút K-i oldalán található. Körben erdők és fasorok övezik. A területet egy K–Ny futású földút szeli ketté egyharmad-kétharmad arányban. A D-i, nagyobb terület Ny-i része szántva volt, K-i, mélyebben fekvő részei parlagon heverték.

A D-i terület D-i felében húzódó magaslaton egy nagy kiterjedésű őskori településre utaló régészeti leleteket, obszidiánt, kézzel formált és egy korongolt, grafitos edénytöredéket – lehet, hogy kelta(?) – gyűjtöttünk. A lelőhely mérete: 850×350 m.

A földút É-i oldalán húzódó részeket lábszárközépig érő növénytakaró borította. Az itteni É–D tájolású dombokat bejárva régészeti leleteket, régészeti lelőhelyre utaló talajelszíneződéseket nem találtunk. Nem zárható azonban ki, hogy a lelőhely itt is tovább folytatódik.

Munkatárs: Kiss László régésztechnikus.

SCHOLTZ RÓBERT

172. Nyíregyháza határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U, B, Sza, Á

A magyar–román gázvezeték Nyírgyulaj–Nyíregyháza szakasz rekonstrukciójához kapcsolódóan a Földgázszállító Zrt. és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatósága szerződést kötött a megelőző régészeti feltárással, illetve régészeti felügyeletre. A szerződés feladatául 23 régészeti érdekességgel területet nevezett meg.

A feltárást 2012. augusztus 13-án kezdtük és 2012. október 11-én fejeztük be. A lelőhelyeken kivitelezőként a debreceni SADE Kft. dolgozott. A humuszréteget ők távolították el. A régészeti megfigyelést 2012. szeptember 10-én kezdtük el a 12. lelőhelytől K-re található rezervátumnál. Ettől kezdve folyamatosan végeztük.

A szerződésben szereplő 1. lelőhelyen (Nyíregyháza, Igényelt föld-dűlő, ÉNy) régészeti feltárással nem került sor, mivel itt a műszaki előírás szerint fűrésszel fektetik a vezeték.

Nem bizonyult lelőhelynek a 3. lelőhelyként jegyzett Nyíregyháza, Nagykállói u. K. (02426/17, 02426/6 hrsz.), a 8. lelőhelyként jegyzett Napkor, Tövises kátyú dűlő K (0274/9, 10, 11 hrsz), a 11. lelőhelyként jegyzett Apagy, Farkas-sűrű főfolyás K (0200/1, 2 hrsz), a KÖH 51680 számon nyilvántartott Nyíregyháza-Oros, Lévai-tag (02306/1, 2 hrsz) és a KÖH 71059 számon nyilvántartott Pócspetri, Jécsák-tanya É–ÉK (0193/86 hrsz) területek. A feltételezett 22 lelőhely szondázása alapján 77,3%-ban igazoltuk a terepbejárás adatait, míg 22,7%-ban nem bizonyultak lelőhelynek.

A szerződésben megadott 11 250 m² felületet több esetben a lelőhely kiterjedése miatt bővítenünk kellett. Így végül 11 601 m²-nyit kutattunk meg, azaz 351 m²-rel többet az előzetes becslésnél. Ebből régészeti fedettség bizonyult 6591 m². Ezen összességében feltártunk 407 objektumot.

Az objektumok kora a neolitikumtól az Árpád-korig vegyes, többségük bronzkori és császárkori. Ez többé-kevésbé a megszokott kép vidékünkön.

A gázvezeték régészeti feltárással különös jelentőséget ad, hogy reprezentatív mintát jelent egy kevésbé ismert területről. A mintegy 27 km-nyi szakaszon régészeti lelőhelyet 15 területen regisztráltunk, ami azt jelenti, hogy 1,8 km-enként számolhatunk 1 lelőhellyel. Ez nagyjából megfelel az M3 autópálya

megyehatár és Nagykálló közötti szakaszán tapasztaltakkal. Elmondhatjuk, hogy a vonalas beruházások esetében 1,5–2 km-enként átlagban 1 régészeti lelőhelyre számíthatunk.

A feltárási munkákban a Jósza András Múzeum régészei (6 fő), rajzoló és technikusai (5 fő) vettek részt. A bekerült dokumentáció feldolgozása (digitalizálás, ábrázolás, adatbázis feltöltés stb.) megkezdődött. A leletanyag mosása befejeződött. A feldolgozási munkában valamennyi terepen dolgozó, valamint további 8 fő vesz részt. Terveink szerint a leltározásra 2013-ban kerül sor.

Matróz utca (KÖH 37333): Feltárt terület 497 m², 25 Árpád-kori objektum.

Nyírjes (KÖH 75819): Feltárt terület 2727 m², 6 császárkori objektum.

Csárda u., Nyírjes észak (KÖH 75817): Feltárt terület 364 m², 15 bronzkori és császárkori objektum.

Nyírjes II., magyar–román gázvezeték 2. lh. (KÖH 91355): Feltárt terület: 1203 m², 36 császárkori objektum.

Oros, Kállai főfolyástól K-re, magyar–román gázvezeték 5. lh. (KÖH 91351): Feltárt terület 1270 m², 70 bronzkori és császárkori objektum.

Oros, Kállai főfolyástól nyugatra, magyar–román gázvezeték 4. lh. (KÖH 91409): Feltárt terület 1159 m², 85 neolitik és császárkori objektum.

ISTVÁNOVITS ESZTER

173. Orosháza, Belterület, Családsegítő udvara (KÖH 82097)

(Békés megye) Á

2012 októberében az orosházi Szántó Kovács Múzeummal szemben lévő Családsegítő udvarán épülő víztározó gödrének oldalfalában egy Árpád-kori külső kemence maradványa került feltárássra.⁴⁶

RÓZSA ZOLTÁN

174. Orosháza, Thék Endre u. 7. (KÖH 59790)

(Békés megye) Sza

2012. május 19-én az orosházi Főter beruházásához kapcsolódóan egy magányosnak tűnő, a 3. századra keltezhető szarmata temetkezés került feltárássra.⁴⁷

RÓZSA ZOLTÁN

175. Oroszlány, Gerencsértér (KÖH 45879)

(Komárom-Esztergom megye) Kk

2008-ban kezdődött el a középkori építmény régészeti kutatása, azóta évente,⁴⁸ anyagi lehetőségektől függő mértékben folytatódik a tervszerű kutatás.

2012 folyamán 3 szelvényt nyitottunk a vár központi részén

emelkedő toronytól É–ÉK-re elhelyezkedő, előző években már részben feltárt épület területén. A megnyitott, összesen 60 m² alapterületű szelvényekkel kapcsolatban az volt a célunk, hogy a hiányzó területeken a falkötéseket megvizsgálhassuk, ezáltal az építéstörténet egyértelműsíthető legyen. Korábban ez azért nem volt lehetséges, mert ezeken a helyeken hatalmas fák álltak, s a terület vagyongazdálkodója csak az év tavaszán vágta ki ezeket, lehetővé téve a további régészeti feltárást.

A 7. szelvényben (mérete: 6×3 m) helyenként majd 3 m vastag betöltést kellett eltávolítanunk. Az É-i sarokban egy korábban megfigyelt fal további szakaszát találtuk meg, azonban a fal síkja igen erőteljesen dőlt ÉK-i irányba. Ez vagy annak köszönhető, hogy a mellette levő hatalmas fa gyökérzete eltolta a falat, vagy pedig az épület használatának idején megsüllyedhetett a fal, minek következtében az épület lakhatatlanná vált, és ennek következtében kellett visszabontani. Mellette fehér apró kavicsszerű, kemény falalapozás vonala látszódott, ez talán a későbbi építési periódus alapját jelenthette.

A 8. szelvényben (mérete: 3,5×7 m) a fatörmökök kissé akadályozták munkánkat. Ettől függetlenül itt is megállapíthattuk, hogy a feltárt épület két építési korszakra osztható. Az első, korai periódusban viszonylag jól rakott, 75 cm vastag falakat építettek, majd ezt visszabontották a második periódus kialakításakor, a felszínt egyengették, és erre egy rosszabb minőségű falat húztak. Ennek alapozási szintje mindenütt elkülöníthető a korábbi, mélyebb falalapozásoktól.

A 9. szelvényben (mérete: 7×3 m) csak a felső, mintegy 40–50 cm-nyi betöltés eltávolítására nyílt módunk, azonban jól kivehető volt az épület K-i sarka, amelybe a falazáskor téglákat helyeztek. További támpillérek nem találtak nyomát. A következő években szükséges még a szelvény területének teljes feltárása.

2012 folyamán anyagi lehetőségeink beszűkülésével csak kis felületet tudtunk megkutatni a vár területén. Ennek következtében a leletanyag is lényegesen kevesebb volt; jellegében, összetételében az előző évekével egyezett meg. Későbbi céljaink között szerepel az építmény központi részének falkonzerválása és feltárása, az így keletkező ismeretanyag kiegészítheti és pontosíthatja majd eddigi megfigyeléseinket és az ebből levont következtetéseinket.

A leletanyag a tatabányai Kuny Domokos Múzeumba került.

SCHMIDTMAYER RICHÁRD – LÁSZLÓ JÁNOS

176. Oroszlány, Szentgyörgyvár (KÖH 45868)

(Komárom-Esztergom megye) Ró, Ú

A Vértesi Erdő Zrt. egyik, Oroszlány külterületi részén álló erdészházának (0180/1 hrsz.) több mint 100 éves részét lebontatta, s az újonnan építendő épület alapozási árkából nagy mennyiségű római korú kerámiatöredék, vályogtégla került elő, a metszetalban jól kivehető volt egy szélein szemmel láthatóan vörösbarnásra égett beásás nyoma, illetve egy meghatározhatatlan korú falszakasz is napvilágra került az árok kiásása során. Ezek után szükséges volt az objektumok szakszerű régészeti feltárása.

A jelenségekre mindkét irányban rábontottunk. Annak ellenére, hogy a talált falszakasz jóval mélyebb alapozású volt, mint a lebontott vályogfalú épület alapozása, falazóanyaga és habarcsa alapján hamarosan egyértelművé vált, hogy újkori készítésű volt. Funkcióját nem tudtuk meghatározni.

46 Rózsza Zoltán: Kisbence. Árpád-kori sütőkemence Orosháza belvárosában. Mozaikok Orosháza és vidéke múltjából 8(2012)38–40.

47 Sós-kúti Kornél – Balázs János – Rózsza Zoltán: A „szarmata kislány”. Herceg-nő sírja az orosházi főtéren alatt. Ifj. Olasz Ernő emlékének. Mozaikok Orosháza és vidéke múltjából 8(2012)3–13.

48 RKM 2008, 242.; RKM 2009, 298.; RKM 2010, 312–313.; RKM 2011, 128–129.